

СТАНОВИЩЕ

Вх. № PA20-88/19.01.2026г.

за дисертационен труд на тема „ПАЗАР НА ЗЪРНЕНО-ЖИТНИ КУЛТУРИ В СТРАНИТЕ ОТ ЧЕРНОМОРСКИЯ РЕГИОН“ с автор ДЕСИСЛАВА СТЕФАНОВА ИВАНОВА

Рецензент проф.д.ик.н. ЮЛИЯ ДОЙЧИНОВА – Университет за национално и световно стопанство, член на научно жури съгласно заповед № 06-192/05.12.2025 г. на Ректора на Икономически университет за провеждане на процедура по присъждане на научна степен „доктор“ в професионално направление 3.8. „Икономика“ докторска програма „Аграрен бизнес“

Информация за докторанта

Десислава Иванова е родена през 1989 г. Тя е бакалавър със специалност „Международен Бизнес“ на European Business School London, Regent's University London и магистър по „Бизнес икономика“ на Икономически университет Варна. Добрата й икономическа подготовка включва и няколкомесечни специализирани обучения в Московски държавен университет „М. В. Ломоносов“, Москва и в Universitat Autònoma de Barcelona - UAB Barcelona, Барселона.

Иванова има богат професионален опит като търговски експерт в Зърнени Храни Силистра АД и като член на Управителния съвет и Зърно Силистра 97 АД.

От октомври 2019 г. Иванова е докторант към катедра „Аграрна икономика“ на Икономическия университет гр. Варна в докторантската програма „Аграрен бизнес“. След полагане на включените в програмата изпити и изпълнение на другите изисквания, е отчислена е с право на защита на 30.09.2022 г. (Заповед РД 17- 581 на Ректора на ИУ Варна).

Обща характеристика на дисертационния труд

Представеният дисертационен труд е в общ обем от 207 стр., в т.ч. 174 стр. основен текст, 12 страници използвани литературни източници, списък с фигури, таблици и др. Той се състои от увод, 3 глави, 19 таблици, 26 фигури и графики. Списъкът от използваната литература е от 146 източници на български, английски и други езици, в т.ч. 122 литературни източници.

Структурата на дисертацията следва класическата схема на научното изследване което е позволило на автора да представи в необходимата пълнота изследователския си инструментариум и постигнатите резултати.

В увода са включени необходимите за всяко научно изследване елементи - предмет, обект, цел, задачи, теза, хипотези и др. Добре е защитена актуалността и значимостта на темата, но не е показано мястото на настоящото изследване в сравнение с реализираните преди него и доколко то е оригинално и различно от предшестващите.

Оценка на съдържанието на дисертационния труд

Първата глава е посветена на теоретико-методологични основи на пазара на зърнено-житни култури и включва три параграфи. Първият разглежда икономическата характеристика, структура и въздействащи фактори на пазара на зърно, а вторият - подходите, моделите и индикаторите за оценка на пазарната стабилност. Авторът достига до разбирането, че „пазарът на зърнено-житни култури не може да бъде разглеждан единствено като резултат от взаимодействието на търсене и предлагане, а като стратегическа система, в която се преплитат икономически, социални, политически и природни фактори“.

На тяхна основа е представена разработената от автора методологичната рамка за изследване на стабилността на пазара на зърно от зърнено-житни култури, която включва последователни стъпки: анализ на факторите на макросредата; конкурентен анализ чрез модела на Портър; анкетно проучване на пазарните участници и формулиране на стратегически насоки.

Втората глава „Изследване на пазара на зърнено-житни култури в страните от Черноморския регион“ включва три параграфи, които акцентират на стратегическото значение на Черноморския регион в международната търговия със зърнено-житни култури, националните профили на пазара на зърно в Черноморския регион и факторите, определящи устойчивостта на зърнопроизводството, ценовата динамика и пазарната стабилност.

Трета глава е посветена на възможностите за стимулиране на стабилността и развитието на пазара на зърнено-житни култури в условията на международна търговия. В първия ѝ параграф се изясняват състоянието и очакванията на конкурентната среда на пазара на зърнено-житни култури. Това е позволило на автора да изясни и оцени нагласите и възприятията на участниците на пазара на зърно за стабилността на сектора. Направените изводи и заключения в тази част се базират на емпиричен анализ на пазара. Изследвани са нагласите и възприятията на пазарните участници и се установява, че секторът е

оценен като сравнително нестабилен с най-сериозни проблеми в областите климат и напояване и инфраструктура и др.

Висока оценка заслужава конкурентния анализ чрез модела на Портър и изведените заключения за умерената привлекателност на пазара и ограничените възможности за навлизане на нови конкуренти, за концентрацията на пазара в големи стопанства при силно вътрешно съперничество и засилено влияние на международни фактори. На тази основа авторът достига до необходимостта от стратегическа адаптация и координирани усилия на различни равнища, които са разработени под формата на стратегически насоки в последния трети параграф.

Заключението е насочено към резюмиране на резултатите и степента на доказване на заложените в дисертационния труд две хипотези. На основата на проведените в предходните части анализи и оценки, авторът убедително заключава, че двете хипотези са емпирично потвърдени.

Оценка на получените резултати и научните и приложни приноси

Представените научни приноси отразяват във висока степен постиженията на автора. Сред тях високо оценявам следните:

1. Систематизирани и адаптирани са съществуващи теоретични модели за конкурентоспособност и устойчивост в контекста на аграрната икономика и зърненото производство в България и Черноморския регион.

2. Разработена е оригинална теоретико-методологична рамка за изследване на стабилността на пазара на зърнено-житни култури, която съчетава анализ на факторите на макросредата, анкетно проучване на пазарните нагласи, анализ на конкурентната среда и формулиране на стратегически сценарии.

3. Оценена е стабилността на пазара на зърно от зърнено-житни култури чрез количествени показатели и изведени комплексни индекси по основни направления – климат и напояване, технологии, инфраструктура, маркетинг и сътрудничество.

4. Формулирани са стратегически насоки за бъдещо развитие в приоритетни направления, като за всяко са предложени стратегически процедурни мерки на различни управленски равнища.

Авторефератът отразява в необходимата степен основните резултати на дисертационния труд.

Представените документи по процедурата доказват, че са реализирани 4 броя публикации по тематиката на дисертационния труд – две статии в индексирано научно списание и два доклада на престижни научни конференции. Тази информация показва, че резултатите от проведеното изследване са получили известност и признание в научната общност.

Заключение.

Изложеното съдържание, резултатите и научните приноси в дисертационния труд на Десислава Иванова, ми дават основание за следните констатации:

- Проектът за дисертационен труд е цялостно, оригинално, комплексно, завършено научно изследване на актуален и сложен проблем;
- Изградена е оригинална методологическа рамка на изследване, което е позволило на автора да приложи методи с различни възможности;
- Представените текстове, които описват научните приноси, във висока степен отразяват постигнатото от автора.

На основата на представените характеристики, резултати и научни приноси, съдържащи се в дисертационния труд, оценявам положително съдържанието му. Предлагам на уважаемите членове на научното жури да гласуваме за присъждане на образователната и научната степен «доктор» по 3.8 Икономика (Аграрен бизнес) на Десислава Стефанова Иванова.

Рецензент:

Заличена информация съгласно
ЗЗЛД и регламент (ЕС) 2016/ 679

Проф.д.ик.н. Юлия Дойчинова

13.01.2026 г.

СТАНОВИЩЕ

ИКОНОМИЧЕСКИ УНИВЕРСИТЕТ ВАРНА

Вх. № РД-20-84/19.01.2026г.

От: Проф. д-р Марина Ангелова Николова
Стопанска академия „Д. А. Ценов“ Свищов
Икономика и управление (аграрна икономика)

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ в област на висше образование 3 „Социални, стопански и правни науки“, професионално направление 3.8 „Икономика“, докторска програма „Аграрен бизнес“ към катедра „Аграрна икономика“ в ИУ - Варна.

Автор на дисертационния труд: *Десислава Стефанова Иванова*
Тема на дисертационния труд: *“Пазар на зърнено-житни култури в страните от Черноморския регион“*

Основание за представяне на становището: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд, съгласно Заповед № РД-06-192/05.12.2025 г. на Ректора на Икономически университет - Варна.

1. Информация за дисертанта

Дисертантът се е обучавал по докторска програма "Аграрен бизнес" към катедра «Аграрна икономика», Стопански факултет на ИУ - Варна, съгласно Заповед на Ректора на Икономически университет - Варна, № РД 17-3046/02.10.2019 г. Обучението е осъществено, като докторант в редовна форма на обучение, държавна поръчка за тригодишен срок от 02.09.2019 г. - 02.09.2022 г. Със заповед на Ректора на ИУ - Варна № РД 17-581/30.09.2022 г., докторантката е отчислена с право на защита на дисертационен труд в срок от 5 години, считано от 01.09.2022 г.

Професионалното развитие на докторант Иванова показва нейният непрекъснат стремеж към усъвършенстване на умения, знания и квалификации, приоритизиране на цели и задачи, поемане на нови предизвикателства, развитие на творческо мислене и адаптиране към промените в кариерния път. Образованието в България и чужбина, както и проведените специализации в чуждестранни университети са предпоставка за заемането на експертни и управленски позиции - търговски експерт и член на съвета на Директорите в Акционерни дружества. Всичко това предопределя усъвършенстване на нейните организационни, комуникативни и лидерски умения при решаването на специфични проблеми и работата в екип. Налице е кандидат за придобиване на ОНС "Доктор" с богат професионален опит в сферата на икономиката и управлението на специфични дейности свързани със селското стопанство - производство и търговия.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Докторската дисертация представлява стройно, логически конструирано и задълбочено изследване с обем 207 стандартни страници и включва въведение,

основно изложение в 3 глави, заключение и литература (12 стр.). В съдържанието на научния труд отделно са включени три списъка, съответно списък на използваните съкращения, на фигурите и таблиците присъстващи в текста. Използваната литература обхваща общо 146 източника вкл. интернет източници. Библиографската справка включва разнообразни, авторитетни и актуални източници, които са цитирани коректно, а използваната литература е релевантна към темата на дисертацията. За по-голяма яснота и прегледност в текста са използвани и визуализации - общо 36 фигури и 19 таблици.

Темата на докторската дисертация е актуална и значима за теорията и практиката поради факта, че насочва вниманието към двете най-важни зърнено-житни култури в България и света, като и двете са ключови за хранителната индустрия и селското стопанство, заемайки важно място в продоволствената сигурност. Актуалността на темата е обусловена от спецификата и обхвата на разглежданата проблематика за необходимостта от повишаване стабилността на пазара на зърнено-житни култури в България и страните от Черноморския регион и на тази база се синтезират насоки за развитие в динамичните условия на международната търговия. Фокусът е насочен към въздействията на определени фактори върху зърнения пазар и влиянието на протичащите процеси в различен териториален обхват.

Структурата на дисертацията съответства на общите стандарти за цялостно научно изследване. Налице е ясно формулирана обща цел на изследването. Поставени са 2 изследователски хипотези относно стабилността на пазара на зърнено-житни култури в България и Черноморския региони и възможностите за повишаване на конкурентоспособността и устойчивостта в развитието на зърнопроизводството в България. Изследването се базира на изпълнението на общо 6 научно-изследователски задачи. Аргументирани са конкретни ограничителни условия, поради естеството на избраната тема. В съдържателно отношение научния труд на Десислава Иванова се характеризира с прецизност на анализа, свободна интерпретация, авторски мнения, коректност при позовавания и цитирания.

Общото впечатление от представения дисертационен труд на Десислава Стефанова Иванова е че автора демонстрира задълбочени теоретични знания, умения за самостоятелно интерпретиране и анализ на тенденции, анализ на конкурентната среда и на участниците на пазара, в конкретно проучваната тема и нейната проблематика.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Авторът фокусира изследването си върху пазара на зърнени култури, като търси решения и възможности с дългосрочни перспективи за стабилизация и ръст в производството, подкрепени от технологични подобрения и политически мерки. Поставена е амбициозна изследователска цел, свързана с оценка на пазарните условия и предизвикателствата на пазара на зърнено-житни култури с идентифициране на стратегически насоки за постигане на по-висока степен на устойчивост на сектора и балансиран пазар, без големи колебания. Авторът на дисертационния труд целенасочено поставя на преден план твърдението, че „пазарът на зърнено-житни култури представлява стратегическа система за

икономическото и социалното развитие на Черноморския регион и на България. Неговото функциониране се определя от съвкупността на геополитически, климатични, инфраструктурни, технологични и институционални фактори, чието познаване и управление са критично важни за гарантиране на продоволствената сигурност и устойчивостта на сектора“. На тази основа се извеждат и синтезирани препоръки за бъдещо развитие. Добро впечатление прави прилагането на систематичен подход в 4 стъпки за изследване на стабилността на пазара на зърно, прилагането на адаптиран модел (Портър), съобразно специфичните особености на зърнопроизводството в България, както и систематизирането и нагледно представяне на стратегическа рамка за устойчиво развитие на пазара на зърнено-житна продукция в българските условия, чрез формулирането на 7 стратегически направления за развитие.

Анализът в трета глава се основава на установените и анализирани тенденции и предизвикателства в развитието на зърнения пазар и търсенето на решения за постигане на по-висока степен на устойчивост. Това дава възможност на автора умело да синтезира практически препоръки и насоки за подобряване и постигане пазарен стабилитет в дългосрочен план.

Задълбоченият емпиричен анализ, както и проучването на достатъчен обем литературни източници дават възможност на докторанта за критичен анализ, правилна интерпретация, формулиране на обосновани заключения и препоръки. Всичко това говори за уменията на Десислава Иванова да представя, анализира и проверява съществуващи, но и собствени научни идеи чрез научни подходи, методи и подходящо избран инструментариум. Съществено достойнство на дисертацията е нейната подчертано научна и практико-приложна насоченост.

Цялостната оценка на предлагания дисертационен труд категорично говори за добрата подготовка на дисертанта и нейната способност да реализира поставените научно изследователски задачи.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Дисертационният труд и публикациите с изложените научни виждания и резултати от изследването на докторант Десислава Иванова, ясно показват научна компетентност, умения за анализ на тенденции и зависимости, за оценки и разбиране на причинно-следствени връзки. В съдържателно отношение посочените в автореферата приноси отразяват обективно постиженията на докторантката. Подкрепям изведените от автора научно и научно-приложни приноси.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

От справката за изпълнение на минималните национални изисквания е видно, че публикациите свързани с темата на дисертацията надвишават изискуемият минимум от 30 точки, което означава че са изпълнени необходимите условия за присъждане на ОНС „Доктор“. Представени са общо 4 научни публикации - 3 самостоятелни и 1 в съавторство (2 статии и 2 доклада), които формират общо 45 точки. Една от статиите е индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация. Публикациите са доказателство, че важни части от дисертационния труд са станали обществено достояние и са получили научна оценка.

6. Оценка на автореферата

Автореферата към дисертационния труд в рамките на 54 стр. е изготвен според общоприетите изисквания и дава необходимата и ясно представена информация за структурата, съдържанието и резултатите от дисертационното изследване. Към него е представена справката за приносите от дисертационния труд, списък на публикациите и декларация за оригиналност. Не е констатирано плагиатство в дисертационния труд и автореферата.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Нямам сериозни съдържателни критични бележки. Положителните страни на дисертационния труд категорично доминират в общата ми оценка. Могат да бъдат отправени следните по-важни забележки и препоръки по отношение на съдържанието, структурата, стила и форматирането:

1. Налице е известна дебалансираност между отделните глави на дисертационното изследване;
2. В оформянето на дисертационния труд и автореферата към него за някои от фигурите съществува недобро форматиране и видимост на текста в тях;
3. Препоръчително е в бъдеще автора да продължи публикационната си активност в реферирани научни издания с импакт фактор и импакт ранг (Web of Science & Scopus);

Въпрос 1. Имайки предвид настоящата ситуация за пазара на зърнено-житни култури (неговата трансформация, обусловена от дългосрочните климатични промени и геополитическата нестабилност), към какви стратегии за адаптация трябва да се насочат съвременните фермери?

8. Заключение

Представеният дисертационен труд на тема *“Пазар на зърнено-житни култури в страните от Черноморския регион”* притежава необходимите качества и представлява добросъвестно осъществено, оригинално научно-приложно изследване в област със значима актуалност в съвременните динамични условия. Отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и на Правилника за неговото прилагане. Това ми дава основание да дам **ПОЛОЖИТЕЛНА ОЦЕНКА** на дисертационния труд и да предложа на уважаемото Научно жури да **присъди** на автора **Десислава Стефанова Иванова** образователната и научна степен **„доктор“** по научната специалност **“Икономика и управление (Аграрен бизнес)”**.

Дата: 13.01.2026 г.
гр. Свищов

Заличена информация съгласно
ЗЗЛД и регламент (ЕС) 2016/ 679
Подпис:
/проф. д-р Марина Николова/

СТАНОВИЩЕ

за

Вх. № РД-20-69 / 15.01.2026г.

придобиване на образователна и научна степен „доктор“ по обявена процедура от Икономически университет – Варна по професионално направление 3.8. Икономика

от доц. д-р Гертана Георгиева Славова-Стефанова, катедра „Аграрна икономика“ към Икономически университет-Варна

1. **Обща информация:** Настоящото становище се изготвя съгласно чл. 4, ал. 8 от ЗРАСРБ и чл. 8, ал.2 от Правилника за развитие на академичния състав в ИУ-Варна, на база проведено заседание на 12.12.2025 г. в ИУ-Варна и назначено със заповед No РД-06-192/05.12.2025 г. по открита процедура за защита на дисертационен труд на **Десислава Стефанова Иванова на тема „Пазар на зърнено-житни култури в страните от Черноморския регион“.**

2. **Кратка информация за кандидата в конкурса:** Единствен кандидат по обявения конкурс, отговарящ на минималните национални изисквания за придобиване на научна и образователна степен доктор е Десислава Стефанова Иванова. Тя притежава една магистърска степен, от ИУ-Варна, специалност „Бизнес Икономика“. Преди това е учила бакалавърска степен в European Business School London, Regent's University London- Стопански факултет. За участието си в конкурса Десислава Иванова представя един дисертационен труд, един автореферат и три научни публикации- две статии и два доклада.

3. **Общо представяне на дисертационния труд.** Дисертационният труд представлява задълбочена научно изследователска дисертация на тема: „**Пазар на зърнено-житни култури в страните от Черноморския регион**“. , която е разработена в стандартните три глави, но с много задълбочен анализ във втора и трета глава и изведени добре формулирани изводи, препоръки и приноси. Основна цел на дисертационния труд е, насочена към анализ на теоретико методологическите основи и на изследване на тенденциите, конкурентната среда и нагласите на ключовите участници, за да се оцени стабилността на пазара на зърнено-житни култури в страните от Черноморския регион, с акцент върху България, и да се формулират стратегически насоки за неговото развитие в условията на международна търговия. В дисертационния труд се изследва взаимовръзката между различните тенденции и участници на зърнено житния пазар на Черноморски регион.

За целите на дисертационния труд са поставени и изпълнени 6 задачи. Основната изследователска теза, че пазарът на зърнено-житни култури представлява стратегическа система за икономическото и социалното развитие на Черноморския регион и на България и, че неговото функциониране се определя от съвкупността на геополитически, климатични, инфраструктурни, технологични и институционални фактори, чието познаване и управление са критично важни за гарантиране на продоволствената сигурност и устойчивостта на сектора се доказва напълно. В дисертацията се разработват стратегически насоки и сценарии за развитие, основани на анализ на тенденциите, конкурентната среда и нагласите на пазарните участници на зърнено житния пазар в Черноморски регион. Това е предпоставка за повишаване на конкурентоспособността и адаптацията на сектора в региона. В дисертацията се стига до извода, че “Стабилността на пазара на зърнено-житни култури в България и на Черноморския регион е ниска поради доминиращото влияние на външни геополитически и климатични фактори, а устойчивостта може да бъде постигната само чрез целенасочени национални и регионални стратегии за адаптация и модернизация. Друг съществено важен извод, базирана на хипотеза две е, че: Повишаването на конкурентоспособността на зърнопроизводството в България зависи в най-голяма степен от вътрешни фактори, като: технологична модернизация, дигитализация, коопериране и ефективна институционална подкрепа – които могат да ограничат уязвимостта на сектора към външни въздействия и да осигурят устойчиво развитие. Въпреки поставените ограничения на изследване в дисертационния труд се наблюдава дълбочина на изследването, постигане на поставената цел, решаване на поставените задачи, доказване на хипотезите и пълнота на направеното изследване.

4. Количествено публикациите по дисертационния труд отговарят на минималните национални изисквания за присъждане на образователна и научна степен „доктор“, съгласно чл. 26, ал. 2 и ал. 3 на Закона за развитие на академичния състав в Република България. За участието си в конкурса Десислава Стефанова Иванова представя четири научни публикации, две статии, една в съавторство и два самостоятелни доклада.

5. Дисертационният труд изцяло отговаря на изисквания по чл. 35, ал. 1, т. 1-4 от Правилника за развитие на академичния състав в ИУ-Варна, като неговото структурата и съдържание съответстват на изискванията и по чл. 34, ал. 2 и ал. 3 от Правилника за развитие на академичния състав в Икономически университет – Варна. Изцяло е спазено коректно представяне на автореферата, отразяващ напълно постигнатото и направеното в дисертационният труд от докторанта. Дисертационният труд се отличава с много добра лексика и стилова грамотност. Дисертацията се чете с лекота, а анализната и приложно практическа част представени в нея са с висока приложна стойност.

6. Идентифициране и оценяване на научните и научно – приложните приноси в дисертационния труд:

В своя автореферат докторантът с подкрепата на своя научен ръководител добре е формирал и предложил своите приносни моменти с които ние сме напълно съгласни:

- Систематизирани и адаптирани са съществуващи теоретични модели за конкурентоспособност и устойчивост в контекста на аграрната икономика и по специално зърнопроизводството в България и Черноморския регион.
- Разработена е комплексна теоретико-методологична рамка за изследване на стабилността на пазара на зърнено-житни култури, която интегрира анализ на факторите на макросредата, анкетно проучване на пазарните нагласи, анализ на конкурентната среда и формулиране на стратегически сценарии.
- Извършено е емпирично изследване до ключови участници на пазара на зърно, което обобщава нагласите и възприятията им за стабилността на сектора в България.
- Оценена е стабилността на пазара на зърнено-житни култури чрез количествени показатели и са изведени комплексни индекси по основни направления – климат и напояване, технологии, инфраструктура, маркетинг и сътрудничество.
- Формулирани са стратегически насоки за бъдещо развитие в приоритетни направления, като за всяко са предложени стратегически процедурни мерки на различни управленски равнища.

7. В дисертационният труд не е констатирано плагиатство. Не е констатирано такова и в автореферата;

8. Критични бележки и препоръки: нямам.

9. Въпроси към докторанта:

Според вас, по какъв начин войната между Русия и Украйна променя Черноморския пазар на зърнено-житни култури и как това се отразява върху икономиката на България?

10. **Заключение:** Вземайки под внимание предоставения дисертационен труд, представения автореферат, публикациите към дисертацията на докторанта препоръчвам на уважаемото жури да присъди образователна и научна степен доктор на докторанта Десислава Стефанова Иванова

Дата: 14.01.2026

Подпис:

Заличена информация съгласно
ЗЗЛД и регламент (ЕС) 2016/ 679

/доц. д-р Гергана Славова/